

เค้ง: การปรับตัวของวัฒนธรรม ดนตรีม้งในยุคทุนนิยมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

บ้านป่าไฟ เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์

Qeej: The Adjustment of music culture to capital
regime of the Hmong Ethnic Group in Ban Pa Pai
Khaokho, Phetchabun Province

ชิษณุพงศ์ อินทร์แก้ว ^[1]

Chitsanupong Intarakaew ^[1]

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้ได้ทำการศึกษาดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง บ้านป่าไฟ เขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยใช้ระเบียบวิธีการศึกษาทางดนตรี (Musicology) ในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ผลการศึกษาพบว่า เค้งไม่สามารถระบุได้แน่นอนว่าอยู่ในวัฒนธรรมดนตรีม้งมานานเท่าใด เนื่องจากม้งไม่มีตัวหนังสือเป็นของตนเอง จึงไม่พบการจดบันทึกประวัติศาสตร์ไว้ บทบาทของเค้งที่มีต่อสังคมนั้นจะเข้าไปเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีและมีข้อห้ามต่าง ๆ ในด้านลักษณะทางกายภาพ พบว่าเค้งจะใช้วัสดุธรรมชาติที่ได้จากป่าบริเวณที่อยู่อาศัย เช่น ไม้ไผ่และไม้ชนิดต่าง ๆ ใช้ทองเหลืองทำเป็นลิ้นของเค้ง ซึ่งเค้งจัดเป็นเครื่องดนตรีที่อยู่ในตระกูลเครื่องลมประเภทที่มีท่อเสียง (Aerophones) จากการศึกษาภาคสนามพบว่าได้มีการพัฒนานำเอาท่อพลาสติกมาใช้เป็นส่วนประกอบหลักของเค้ง

[1] นักศึกษาลัทธิสุตรปรัชญาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

[1] Doctor of Philosophy Program in Music, Faculty of Fine and Applied Arts, Khon Kaen University E-mail: priginword@gmail.com

ผลการศึกษาพบว่า การปรับตัวของแคงได้มีการปรับตัวให้เข้ากับบริบททางสังคมและการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี เพื่อการดำรงอยู่และเพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสังคมในปัจจุบัน การพัฒนาและปรับตัวไม่ใช่การรื้อทิ้ง แต่เป็นการอนุรักษ์ให้คงไว้

คำสำคัญ แคง, การปรับตัวของวัฒนธรรมดนตรี, กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

Abstract

This article has studied about traditional music of Hmong in Ban Pa Pai Khaokho, Phetchabun Province, used the ethnomusicology research methodology to describe, collect, and analyze data. The study found Qeej is that, it was difficult to identify the origin of Hmong music in the Hmong culture because there was no written language to pass on the history through generations. The regulations, common rules, and prohibitions were put to the music and literature. The physicality of Qeej of natural materials found generally in the near by forest such as wood and bamboo, brass was the major material for the reed. Qeej were the aerophones instrument. Field studies have shown that. The physicality Qeej of Plastic pipe was the major material.

This study results were found the changes in Qeej from the Hmong Ethnic Group in Ban Pa Pai Khaokho, Phetchabun province was the adjustment of to get along with the society and technology which have been developed all the time.

Keywords: Qeej, The Adjustment of music culture, Hmong Ethnic Group

บทนำ

กาลเวลาไม่เคยปราณีใคร เวลาย่อมเดินหน้าต่อไปอย่างไม่หยุดพัก ไม่มีการประนีประนอม ไม่เคยอนุโลม หรือแม้กระทั่งมอบโอกาสให้กลับไปแก้ไขเหตุการณ์ในอดีต การเคลื่อนที่ของเวลาทุกๆ อนุวินาทีย่อมสร้างผลกระทบต่อโลกและสิ่งมีชีวิตในโลกใบนี้ เวลาที่เปลี่ยนแปลงไป สิ่งเก่าที่อ่อนแรงลงจะถูกเข้ามาแทนที่ด้วยสิ่งใหม่ ไม่มีสิ่งใดที่จะไม่ถูกกลืนไปในขณะที่วังวนของเวลายังเดินหน้า ธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตจะเรียนรู้และปรับเปลี่ยนเพื่อการดำรงอยู่ในสังคมโลก เมื่อบริบทของสังคมโลกเปลี่ยนแปลงไป ทั้งจากสถานการณ์ของสงคราม ปัญหาเศรษฐกิจ การพัฒนาเทคโนโลยีในยุคระบบทุนนิยม ย่อมส่งผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ในประเทศใด ภูมิภาคไหน ทวีปอะไร มนุษยชาติย่อมอยู่ภายใต้โลกเดียวกัน ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกใบนี้ก็ย่อมส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อทุกๆ ชีวิตในโลกใบนี้ ดนตรีก็เช่นเดียวกัน ย่อมได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเช่นกัน

ดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เป็นดนตรีที่สืบทอดจากบรรพบุรุษด้วยวิธีมุขปาฐะ ไม่สามารถระบุได้แน่นอนว่าอยู่มานานแค่ไหน ไม่ได้มีการบันทึกประวัติศาสตร์เก็บไว้ สันนิษฐานว่าดนตรีคงเกิดช่วงที่ชาวกลุ่มชาติพันธุ์ม้งอาศัยอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของจีน บริเวณแม่น้ำแยงซีเกียงและแม่น้ำฮวงโห เมื่อประมาณ 2,200 ปีก่อนคริสต์ศักราชบาทบาทของดนตรีที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีความเกี่ยวข้องสอดคล้องกับความเชื่อ ประเพณี วิถีชีวิตของชาวม้งใน 5 ด้าน คือ ดนตรีเพื่อความรื่นเริงบันเทิงใจ เพื่อการเกี่ยวพาราสักันระหว่างหนุ่มสาว เพื่อเป็นการระบายความสุขความทุกข์ในใจ เพื่อสื่อสารกับวิญญาณ และสุดท้ายการเล่นดนตรีของชาวม้งคือการรักษาสืบทอดศิลปะการแสดงทางวัฒนธรรม ให้ดนตรีม้งไม่สูญหายไป (นิรุตร์ แก้วหล้า, 2562: 21) ดนตรีม้งจึงมีความผูกพันอยู่ในการดำเนินชีวิตของชาวม้งมาอย่างเนิ่นนาน

บริเวณบ้านป่าไผ่ เขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ได้พบว่ามีการทำเครื่องดนตรีที่นิยมอยู่หลายท่าน โดยจากการศึกษาพบว่าเครื่องดนตรีมีลักษณะทางกายภาพที่เป็นแบบเดิมและยังพบว่ามีการพัฒนาลักษณะกายภาพของเครื่องดนตรีที่

เป็นไผ่ ต่อมาได้มีการนำเอาท่อพลาสติกมาเป็นวัสดุหลักในการทำแคง จาก การสัมภาษณ์พบว่าได้มีการส่งขายไปยังที่ต่างๆ ทั้งในประเทศไทยและต่าง ประเทศ อาทิ สหรัฐอเมริกาและฝรั่งเศส เป็นต้น โดยได้ใช้เทคโนโลยีสมัย ใหม่ในการสื่อสารและติดต่อทำธุรกิจ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเป็นประเด็นที่น่าสนใจ ในการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมดนตรีที่ได้ปรับเปลี่ยนเพื่อการดำรงอยู่ของ วัฒนธรรมดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งให้สืบต่อไป

บทวิเคราะห์

บทความฉบับนี้ผู้เขียนใช้แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางดนตรีในการ อธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างดนตรีกับสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ที่ได้มีการเปลี่ยนแปลง ดนตรีเป็นศิลปะการเรียบ เรียงเสียงที่เกิดจากมนุษย์ โดยที่ดนตรีย่อมได้รับอิทธิพลมาจากวิถีชีวิตของ มนุษย์ ในการศึกษาดนตรีต้องศึกษาองค์ประกอบทางสังคมที่ดนตรีได้เกิดขึ้น ด้วยเช่นกัน เพื่อให้เข้าใจถึงดนตรีมากยิ่งขึ้น

การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และดนตรี เป็นเรื่องที่ เกี่ยวข้องกับเวลา ซึ่งเวลานั้น หมายถึงระยะเวลาหนึ่งเปลี่ยนแปลงไปสู่อีก ระยะเวลาหนึ่งที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นเวลาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่กำหนดว่า ดนตรีในช่วงระยะหนึ่งเปลี่ยนแปลงไปจากดนตรีในอีกช่วงระยะเวลาหนึ่ง อย่างไร มีการแปรสภาพมาเป็นสภาพใหม่อย่างไร จึงมีระยะเวลาเป็นองค์ ประกอบสำคัญในการกำหนด (เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี, 2560: 2-3) การ เปลี่ยนแปลงดนตรีจากรูปแบบหนึ่ง ไปยังอีกรูปแบบหนึ่งย่อมเชื่อมโยงกับ ระยะเวลาในโลก โดยเมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา มนุษย์ก็ เปลี่ยนแปลงไปเช่นเดียวกันกับดนตรีก็ต้องเปลี่ยนแปลงไป การจะศึกษา ทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดต่าง ๆ ในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมย่อมจะส่ง ผลให้ผู้ศึกษาเข้าใจดนตรีมากยิ่งขึ้น

กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง บ้านป่าไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผ่านการเปลี่ยนแปลงทาง สังคมมาอย่างยาวนาน ทั้งทางด้านการย้ายถิ่นฐาน การรับเอาวัฒนธรรม กระแสหลักในช่วงเวลานั้นๆ เข้ามา จึงทำให้วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของ กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง บ้านป่าไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นแคง หรือแคนม้ง ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง บ้านป่าไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ก็ย่อมต้องมื การเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน

กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง บริเวณเขาค้อ

ม้ง (Hmong/ Hmoob) เป็นชื่อกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่อาศัยอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของจีน ภาคเหนือของพม่า ลาว เวียดนาม ไทย และบางส่วนของกระจายไปในประเทศสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศสและอื่นๆ ในบริบทประเทศจีนนั้นชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมักจะถูกใช้อย่างสับสนกับ “แม้ว” หรือ “เหมียว” ซึ่งรากศัพท์ของคำว่า “เหมียว” ในภาษาจีนหมายถึงต้นข้าวอ่อน หน่อ หรือ วัชพืช กับที่นา มีความหมายถึงลูกของแผ่นดินและชนพื้นเมืองที่แต่เดิมทำนาเป็นหลัก ต่อมาในระยะหลังถูกนำมาใช้ในลักษณะการดูถูกทางชาติพันธุ์แสดงนัยยะของความเป็นคนป่าเถื่อน คำดังกล่าวเริ่มปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์จีนภายใต้ชื่อ เหมียวหมิน หยูเหมียว หรือซานเหมียว ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำแยงซีเกียงและแม่น้ำฮวงโห (แม่น้ำเหลือง) เมื่อประมาณ 2,000 ปีก่อนคริสต์ศักราช (ประสิทธิ์ ลิปรีชา และคณะ, 2554: 9)

เมื่อปี พ.ศ.2510 เกิดเหตุการณ์ไม่สงบในบริเวณพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้เข้ามาชักชวนชาวม้งให้ต่อสู้กับรัฐบาล และก่อให้เกิดการต่อสู้ระหว่างฝ่ายรัฐบาลกับพรรคคอมมิวนิสต์ จากการสู้รบทำให้ชุมชนเข็กน้อยเก่าถูกเผาทำลายส่งผลให้ชาวม้งกลุ่มชาติพันธุ์ม้งต้องอพยพหลบหนีกระจายไปตามที่ต่างๆ อาทิ จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดเลย จังหวัดเพชรบูรณ์ ต่อมาในปี พ.ศ.2514 กองทัพภาคที่ 3 ได้ระดมชายที่มีอายุระหว่าง 18 - 25 ปี ที่เป็นชาวม้งและหลบหนีคอมมิวนิสต์ให้เข้าร่วมฝึกอาวุธและเข้าร่วมรบ เป็นทหารอาสาเรียกว่า “ทหารชาวเขาอาสาสมัคร เขาค้อ” กองร้อย ชขส.31 มีจุดค่ายทหารอยู่ที่ ตำบลเข็กน้อยในปัจจุบัน (องค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์, 2553) อาจจะถือได้ว่ากองร้อยทหารชาวเขาอาสาสมัครเป็นจุดกำเนิดของหมู่บ้านชาวม้งในปัจจุบันนี้ก็เป็นได้

บทวิเคราะห์

บทความฉบับนี้ผู้เขียนใช้แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางดนตรีในการอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างดนตรีกับสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ที่ได้มีการเปลี่ยนแปลง ดนตรีเป็นศิลปะการเรียบเรียงเสียงที่เกิดจากมนุษย์ โดยที่ดนตรีย่อมได้รับอิทธิพลมาจากวิถีชีวิตของมนุษย์ ในการศึกษาดนตรีต้องศึกษาองค์ประกอบทางสังคมที่ดนตรีได้เกิดขึ้นด้วยเช่นกัน เพื่อให้เข้าใจถึงดนตรีมากยิ่งขึ้น

การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และดนตรี เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเวลา ซึ่งเวลานั้น หมายถึงระยะเวลาหนึ่งเปลี่ยนแปลงไปสู่อีกระยะเวลาหนึ่งที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นเวลาจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่กำหนดว่าดนตรีในช่วงระยะหนึ่งเปลี่ยนแปลงไปจากดนตรีในอีกช่วงระยะเวลาหนึ่งอย่างไร มีการแปรสภาพมาเป็นสภาพใหม่อย่างไร จึงมีระยะเวลาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการกำหนด (เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี, 2560: 2-3) การเปลี่ยนแปลงดนตรีจากรูปแบบหนึ่ง ไปยังอีกรูปแบบหนึ่งย่อมเชื่อมโยงกับระยะเวลาในโลก โดยเมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา มนุษย์ก็เปลี่ยนแปลงไปเช่นเดียวกันกับดนตรีก็ต้องเปลี่ยนแปลงไป การจะศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดต่าง ๆ ในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมย่อมจะส่งผลให้ผู้ศึกษาเข้าใจดนตรีมากยิ่งขึ้น

กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง บ้านป่าไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผ่านการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมาอย่างยาวนาน ทั้งทางด้านการย้ายถิ่นฐาน การรับเอาวัฒนธรรม กระแสหลักในช่วงเวลานั้นๆ เข้ามา จึงทำให้วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง บ้านป่าไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นคงหรือแค้นม้ง ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง บ้านป่าไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ก็ย่อมต้องมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน

เค่ง (Qeej) เครื่องดนตรีประจำกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

เค่ง (Qeej) หรือ แคนม้ง เป็นเครื่องดนตรีชิ้นสูงของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เป็นเครื่องดนตรีที่อยู่ในตระกูลเครื่องลมประเภทที่มีท่อเสียง (Aerophones) ภายในท่อบรรจุลิ้นทองเหลืองติดเข้าไปกับตัวท่อ บรรเลงโดยวิธีการเป่าและดูด เพื่อให้เกิดเสียง บทบาทของเค่งในสังคมวัฒนธรรมชาวม้งถูกนำมาใช้ 2 ลักษณะคือ งานศพ โดยเชื่อว่าการบรรเลงเพลงเค่งเป็นเครื่องนำทางดวงวิญญาณของผู้ตายไปหาบรรพบุรุษอีกภพหนึ่ง บทเพลงที่บรรเลงมีเนื้อหาความหมายบอกเรื่องราวให้ดวงวิญญาณรับรู้ ใช้สื่อสารระหว่างโลกของมนุษย์กับโลกวิญญาณ นอกจากนั้นยังนำเค่งมาบรรเลงบทเพลงทั่วไป เช่น ช่วงปีใหม่ม้ง มีเนื้อหาและความหมายเกี่ยวกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ การเปรียบเทียบกับเปรียบเปรย เป็นต้น (นิรุตร์ แก้วหล้า, 2562: 22)

เค่ง ลักษณะทางกายภาพของเค่ง ส่วนของเต้าเค่ง หรือลำตัวเค่ง สมัยก่อนจะผลิตจากไม้เนื้ออ่อนเรียกว่า “ตง ตล้า” (นิรุตร์ แก้วหล้า, 2562: 23) เค่ง สามารถแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1) ส่วนท่อของเค่ง เรียกว่า ลำเค่ง (ดีเค่ง) ทำมาจากไม้ไผ่ และ 2) ส่วนตัวเค่ง ที่ทำมาจากไม้เนื้ออ่อน การผลิตเต้าเค่ง หรือส่วนตัวเค่งนั้นจะผ่าตรงกลางออกเป็น 2 ซีก เจาะกลวงข้างในเป็นลักษณะคล้ายน้ำเต้า แล้วนำมาประกบกันให้สนิท รัดด้วยเปลือกไม้กำลังเสือโคร่ง และลิ้นที่เจาะวางในท่อนั้นใช้ทองเหลือง โดยในปัจจุบันพบว่าวัสดุทั้งหมดที่ใช้ทำเค่งหรือแคนม้ง ส่วนมากต้องสั่งซื้อมาจากที่อื่น เนื่องจากบริเวณเขาค้อนั้นหาวัสดุยาก ทั้งไม้ไผ่ที่ต้องสั่งจำเพาะ รวมทั้งไม้สักที่นิยมนำมาใช้ทำเป็นลำเค่ง (ดีเค่ง) นั้นมีอาจจะทำให้ผิดกฎหมาย และทองเหลืองที่ใช้ทำลิ้นก็ต้องซื้อรวมถึงมีการสั่งซื้อถ่านใช้สำหรับเตาเผาที่ต้องหาซื้อที่มีคุณภาพดี (เจอหม่อง แซ่เท้า, สัมภาษณ์, 14 พฤศจิกายน 2563) นอกจากนั้น ตัวท่อทั้งหมดจะมี 6 ท่อ

มีชื่อเรียกดังที่ เจอหม่อง แซ่เท้า (สัมภาษณ์, 14 พฤศจิกายน 2563) อธิบายดังนี้

- ท่อที่ 1 เรียกว่า ดีลัว มีขนาดใหญ่อยู่ขวามือของเต้าเค่ง
- ท่อที่ 2 เรียกว่า ดีสู่ว์ เรียงถัดมาจากท่อดีลัว (ทางขวามือ)
- ท่อที่ 3 เรียกว่า ดีเค่ง เรียงถัดมาจากท่อดีสู่ว์
- ท่อที่ 4 เรียกว่า ดีตือ เป็นท่อที่วางติดกับท่อดีลัว

ท่อนที่ 5 เรียกว่า ตีปู่ เรียกถัดมาจากท่อนดีแล้ว (ทางซ้ายมือ)

ท่อนที่ 6 เรียกว่า ดีโล เรียกถัดมาจากท่อนดีแล้ว (ทางซ้ายมือ)

ในด้านระบบเสียงของเค่งพบว่า เป็นระบบเสียงแบบ 5 เสียง (Pentatonic) ซึ่งเป็นระบบเสียงที่พบมากในภูมิภาคเอเชีย เพลงที่ใช้ในกา
บรรเลงเค่งหรือแคนมั่งนั้นจะนิยมเรียกว่า “เสียง” มากกว่าเพลง โดยแต่ละ
เสียงจะมีการดำเนินทำนองหลักแล้ววนไปเรื่อยๆ อาจจะแยกแตกทำนอง
และความสั้น – ยาวของเสียงไปตามวิธีการดันสดซึ่งแล้วแต่ทักษะของผู้
บรรเลง สามารถสังเกตท่อนจบของแต่ละวรรคจะใช้เสียงสั้นๆ หรือโน้ตสั้นๆ
เป็นตัวจบวรรคตอน

ภาพประกอบที่ 1 เจอหม่อง แซ่เห่า อายุ 70 ปี ชาวมั่ง บ้านป่าไผ่ เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์
ช่างทำเค่งและสามารถบรรเลงเค่งได้ระดับดี

วัฒนธรรมดนตรีมั่ง ในสังคมโลกยุคทุนนิยม

ดนตรีเป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์ รูปแบบลักษณะ
ของดนตรีย่อมขึ้นอยู่กับฝีมือ รสนิยม และจินตนาการของมนุษย์ ซึ่งรสนิยม
และจินตนาการของมนุษย์ล้วนเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับบริบทของสังคม ทั้ง
ในด้านเวลา สถานที่และสถานการณ์ ดังนั้นเมื่อสังคมเปลี่ยนมนุษย์ก็เปลี่ยน
ดนตรีก็เช่นเดียวกันย่อมต้องเปลี่ยนแปลงไป (เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี, 2560: 1-2)
ไม่มีทางจะเข้าใจดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์หรือของปัจเจกบุคคลใดได้เลยหาก
เราไม่ศึกษาทำความเข้าใจบริบทของสังคมที่ดนตรีที่ให้เกิดเสียงดนตรีนั้น
ขึ้นมา

ชาวกลุ่มชาติพันธุ์ม้งกับดนตรีได้มีความสัมพันธ์ที่ยึดโยงกับวิถีชีวิตเรื่อยมา ดนตรีม้งถูกใช้บรรเลงเพื่อสื่อสารติดต่อระหว่างโลกปัจจุบันและโลกหลังความตาย มนุษย์กับจิตวิญญาณ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตลอดจนยังถูกใช้เพื่อความบันเทิง ด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง บ้านป่าไผ่ อำเภอลำปาง จังหวัดเพชรบูรณ์ก็ได้มีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย เพื่อเอื้อกับการดำรงอยู่ตามลักษณะของระบบเศรษฐกิจ และกฎระเบียบทางสังคม ทั้งนี้ด้วยองค์ความรู้ทางดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งกำลังจะหายไปจากสังคม ซึ่งผู้เขียนรับรู้ได้ถึงวิกฤตินี้ จึงได้ทำการศึกษา ซึ่งจากการศึกษาภาคสนามก็พบว่าดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง บ้านป่าไผ่ อำเภอลำปาง จังหวัดเพชรบูรณ์พบว่าเหลือดนตรีอยู่ไม่กี่ชนิดที่ยังคงอยู่และยังถูกใช้ในปัจจุบัน ที่ผู้วิจัยพบก็คงเหลือเพียงแค่ นอกจากนั้นก็พบเครื่องดนตรีประกอบจังหวะต่างๆ ที่ได้มีการหยิบยืมมาจากวัฒนธรรมดนตรีอื่น

การทำความเข้าใจดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง บ้านป่าไผ่ เขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์นั้น จำเป็นต้องเข้าใจบริบททางประวัติศาสตร์ ความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองทั้งในระดับต่างๆ ทั้งในบริบทของ “ม้งข้ามชาติ” (Transnational Hmong) ในยุคโลกาภิวัตน์ ในปัจจุบันที่ความเป็นชาติพันธุ์ (ethnicity) ได้ก้าวข้ามพรมแดนของรัฐชาติสมัยใหม่ Appadurai (2002) ในโลกยุคสมัยใหม่ที่เขตพรมแดนของชาติได้เกิดขึ้นหลังยุคสงครามเย็นนั้นไม่ได้ถูกจำกัดขอบเขตภายใต้เส้นแบ่งเขตแดนอีกต่อไป ทั้งมีการอพยพย้ายถิ่นฐาน รวมไปถึงการปฏิสัมพันธ์กันไปมาตลอดเวลา ทำให้เกิดการเลื่อนไหลทางวัฒนธรรมที่ถูกปฏิบัติการผ่านกลไกต่างๆ Appadurai (2002) ชี้ให้เห็นเครือข่ายความสัมพันธ์ (ethnoscapes) ระบบการสื่อสาร (mediascapes) ระบบเทคโนโลยี (technoscapes) เครือข่ายเงินทุนหรือธุรกิจ (financescapes) และเครือข่ายอุดมการณ์ (ideoscapes) ประการสำคัญคือ กลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นผู้พลัดถิ่นและคนไร้รัฐนั้นสามารถสร้างสำนึกร่วม (ethnic consciousness) หรือความเป็นชุมชนจินตกรรม (imagined community) ของตนเองได้

กลุ่มชาติพันธุ์มั่งในประเทศไทยได้ผ่านปรากฏการณ์การอพยพข้ามเส้นแบ่งเขตแดนของรัฐชาติ จากโลกที่ 3 ไปสู่ประเทศโลกที่ 1 หรือประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างต่อเนื่องโดยผ่านกลไกต่างๆ ของบริบททางสังคมการเมืองระหว่างประเทศหลังจากยุคสมัยของสงครามเย็น ผู้เขียนได้ทบทวนมโนทัศน์ว่าด้วยความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์และความสัมพันธ์ในบริบทของสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไป พบว่าในอดีตนั้นธรรมชาติของกลุ่มชาติพันธุ์หรือกลุ่มวัฒนธรรมย่อมตั้งถิ่นฐานกระจุกกระจายกันไป มีการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานอยู่เสมอด้วยเหตุผลแตกต่างกันไป ซึ่งในอดีตไม่ได้มีเส้นแบ่งเขตแดน การจะโยกย้ายถิ่นฐานไม่จำเป็นต้องมีเอกสารทางราชการ ภายหลังจากยุคสงครามเย็นและอิทธิพลของลัทธิล่าอาณานิคมที่ทำให้เกิดจักรวรรดินิยม ได้ส่งผลให้เกิดการขีดเส้นแบ่งเขตแดน ได้สร้างการบริหารจัดการโดยรัฐชาติเกิดแบ่งเขตแดนกลายเป็นประเทศและรัฐชาติสมัยใหม่ ด้วยบริบททางการเมืองทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศส่งผลกระทบทำให้สมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ต้องกระจุกกระจาย อพยพย้ายถิ่นฐานกลายเป็นประชากรในแต่ละประเทศแตกต่างกันไปตามบริบททางสังคม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ได้รับผลกระทบจากยุคสงครามเย็น ซึ่งประเทศมหาอำนาจของโลกนั้นได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากในการกำหนดทิศทางของโลก มหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาได้มองว่า ประเทศไทยเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญที่จะหยุดยั้งภัยของลัทธิคอมมิวนิสต์ หรือกลุ่มประเทศโซเวียต การเข้าร่วมสนับสุนนอเมริกาพร้อมการกำหนดนโยบายจากรัฐบาลของไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงสังคมจากสังคมเกษตรกรรมเข้าสู่สังคมอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นผลทำให้ประเทศไทยได้กลายมาอยู่ในระบบทุนนิยม สิ่งที่เกิดมาพร้อมระบบทุนนิยมก็คือ เงื่อนไขของเวลาที่ทุกคนในสังคมได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (ชิษณุพงศ์ อินทร์แก้ว, 2563: 147) ทุกชีวิตในสังคมไทยก็ต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตทั้งทางตรงทางอ้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ทั้งนี้และทั้งนั้นการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ยังช่วยทำให้พัฒนาการทางเทคโนโลยีได้เกิดขึ้นอีกมากมายยังช่วยย่อโลกไว้ในอุปกรณ์สื่อสาร และสื่อมีเดียต่างๆ อย่างมีนัยสำคัญต่อการติดต่อสื่อสารและรวมทั้งเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรม ไม่เว้นแม้กระทั่งการใช้สื่อออนไลน์ในกลุ่มชาติ

พันธุ์มั่ง ดังที่ เจอหม่อง แซ่เท้า (สัมภาษณ์, 14 พฤศจิกายน 2563) อธิบายถึงการติดต่อซื้อขายเค่งผ่านโทรศัพท์มือถือ โดยได้มีการติดต่อซื้อขายข้ามประเทศทั้งส่งไปที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส และประเทศอื่นๆ ซึ่งหลังจากการติดต่อซื้อขายแล้วได้มีการส่งเค่งผ่านระบบขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ พร้อมได้ชำระเงินผ่านระบบธนาคารออนไลน์ (ผ่านแอปพลิเคชันในระบบโทรศัพท์มือถือ) นอกจากการติดต่อซื้อเค่งทางออนไลน์และทำธุรกรรมการเงินผ่านโทรศัพท์มือถือ ยังพบว่าได้มีการใช้สื่อออนไลน์เพื่อรับชมเค่งในพื้นที่ต่างๆ ทั้งในประเทศ ต่างประเทศอย่างเช่น ประเทศจีนและสปป.ลาว เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้นำความรู้จากการรับชมนำมาปรับใช้พัฒนาในการผลิตเค่ง และเผยแพร่เค่ง

แม้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์มั่งจะได้อพยพไปยังประเทศต่างๆ ทั่วโลก แต่เครือข่ายความสัมพันธ์ของผู้พลัดถิ่นข้ามชาติกลับทำงานได้ดีขึ้นภายใต้บริบทของยุคโลกาภิวัตน์นี้ นอกจากระบบเทคโนโลยีที่ช่วยสื่อสารอย่างสะดวกรวดเร็วในปฏิบัติการช่วยเหลือกลุ่มชาติพันธุ์มั่งในประเทศตะวันตกเพื่อให้ทราบข่าวว่าทางรัฐบาลสหรัฐอเมริกามีนโยบายที่จะรับหรือช่วยเหลือชาวมั่งที่ตกค้างในที่ต่างๆ แล้วยังช่วยให้มีการติดต่อกับญาติพี่น้องในที่ต่างๆ (ประสิทธิ์ ลิปรีชา, 2554: 41-43) ผ่านเทคโนโลยีการสื่อสาร ในปัจจุบันยังพบว่ามี การติดต่อซื้อขายสินค้าของกลุ่มชาติพันธุ์มั่ง อาทิ เค่ง เป็นต้น

ภาพประกอบที่ 2 บ้านของชาวกกลุ่มชาติพันธุ์มั่ง หมู่บ้านป่าไผ่ เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์ แสดงให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนรับเอาวิถีชีวิตแบบใหม่เข้ามาแต่ยังคงรูปแบบบ้านแบบเดิม

การปรับตัวเพื่อให้อยู่รอดในโลกยุคทุนนิยม

การเกิดขึ้นของดนตรีในแต่ละวัฒนธรรมนั้นมีพื้นฐานมาจากกระบวนการเรียนรู้ คติความเชื่อและบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกัน จึงก่อให้เกิดรูปแบบของดนตรีที่หลากหลาย โดยรูปแบบที่หลากหลายเหล่านั้นได้ถูกสร้างสรรค์ขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อตอบสนองภารกิจใดภารกิจหนึ่ง เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไป กระบวนการเรียนรู้ คติความเชื่อและบทบาทที่เป็นสภาพที่เคยดำรงอยู่ในอดีตย่อมถูกตัดลดขั้นตอนหรือเพิ่ม ปรับประยุกต์เพื่อให้เหมาะสมกับกาลเวลา เป็นสาเหตุที่ทำให้ดนตรีจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย (เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี, 2560: 4-5) เมื่อบริบทของสังคม ทั้งคติความเชื่อบทบาทหน้าที่ได้เปลี่ยนแปลงไป ย่อมส่งผลต่อดนตรี

ดนตรีพื้นบ้านจะเกิดขึ้นและพัฒนาในสังคมเกษตรกรรมที่มีลักษณะเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตัวเองได้ (self-sufficiency) สภาพสังคม จะไม่ใช่สังคมที่อยู่อย่างโดดเดี่ยวหรือแยกออกจากสังคมอื่น ขบวนการถ่ายทอดศิลปะ ดนตรี จะอาศัยการบอกด้วยปาก และจดจำเป็นหลัก ลักษณะที่กล่าวมาแล้วเป็นเพียงการสะท้อน ภาพของดนตรีพื้นบ้านโดยอาศัยบริบททางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม (เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี, 2561: 148-149) ดนตรีพื้นบ้านแต่เดิมเป็นลักษณะดนตรีที่เรียบง่าย มุ่งเน้นไปที่ความสนุกสนาน มิได้มุ่งเน้นไปที่ความซับซ้อนทางดนตรี ประกอบกับรูปแบบการถ่ายทอดแบบมุขปาฐะ ไม่ได้มีการจดบันทึกแบบเป็นเอกสาร ดังนั้นจึงส่งผลให้เพลงพื้นบ้านมีลักษณะที่ไม่ยาวมากนัก มีลักษณะที่สั้น วนไปวนมา โดยลักษณะดังกล่าวจึงส่งผลให้ง่ายในการร้องตาม เข้าใจ ตลอดจนสามารถบรรเลงตามได้ง่าย ทำให้ดนตรีพื้นบ้านเป็นดนตรีที่สามารถทำให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมได้มากกว่าดนตรีที่มีรูปแบบซับซ้อน กล่าวได้ว่าลักษณะเด่นของดนตรีพื้นบ้านนั้นจะพบได้ว่าเมื่อมีการแสดงหรือบรรเลงต่อสาธารณชนแล้วจะพบว่าผู้ฟังนั้นสามารถมีส่วนร่วมได้ง่าย เช่น การขยับร่างกายตามจังหวะ ร้องตาม หรือแม้กระทั่งอาจเข้าร่วมบรรเลงได้

นอกจากบริบทของสังคมส่งผลต่อคุณลักษณะทางดนตรีแล้วนั้น ยังส่งผลต่อลักษณะทางกายภาพของเครื่องดนตรีด้วยเช่นกัน จากเดิมที่เค่งหรือแคนมักใช้วัสดุที่ทำได้ง่ายในชีวิตประจำวันของกลุ่มชาติพันธุ์นำมาทำเค่ง ในปัจจุบันเมื่อการย้ายถิ่นฐานตลอดจนสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไป

จึงส่งผลให้มีการปรับเปลี่ยน พัฒนา ปรับใช้วัสดุ อุปกรณ์เพื่อนำมาใช้ทำเค่งอาทิ การนำท่อพลาสติกมาใช้แทนไม้ไผ่ ไม้เนื้ออ่อน อีกทั้งยังนำเอาอุปกรณ์เครื่องทุ่นแรงมาใช้ในการผลิต นอกจากนั้นเมื่อสภาพเปลี่ยนแปลงไป เจอหม่องแซ่เท้า (สัมภาษณ์, 14 พฤศจิกายน 2563) ได้ชี้ให้เห็นว่ามีการซื้อวัสดุ อุปกรณ์นำมาใช้ผลิตเค่ง ซึ่งต่างจากในอดีตที่ใช้วัสดุจากสิ่งที่หาได้รอบตัว มาเป็นการไปซื้อในร้านที่จัดขาย เช่น ซื้อไม้สัก ไม้ไผ่ ทองเหลือง ถ่านสำหรับเตาเผาจากร้านที่จัดจำหน่ายและจากตัวแทนจำหน่าย เจอหม่องยังได้อธิบายอีกว่าเมื่อขายเค่งได้จะนำเงินบางส่วนไปซื้อวัสดุเพื่อนำมาเก็บไว้เพื่อทำเค่งในโอกาสต่อไป

จะเห็นได้ว่าการปรับเปลี่ยนทั้งวัสดุ อุปกรณ์ที่นำมาใช้ทำเค่งเพื่อใช้ในการซื้อขาย เมื่อบริบทของสังคมเปลี่ยนไป เกิดเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ได้สร้างการติดต่อสื่อสารข้ามทวีป ทำให้เกิดการติดสื่อสารกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในแต่ละประเทศ จึงทำให้เกิดการซื้อขายเค่งที่จัดเป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ทั้งระบบธุรกรรมการเงิน ระบบขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ ธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตจะเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่ต่อไป ดนตรีและเครื่องดนตรีก็เช่นกัน เห็นได้ชัดจากการเปลี่ยนจากท่อไผ่ ไม้เนื้ออ่อน ไม้สัก กลายมาเป็นท่อพลาสติกในปัจจุบัน โดยอาจจะทำให้คุณภาพของเสียงจากเครื่องดนตรีลดน้อยลง แต่สิ่งที่ได้กลับเป็นโอกาสที่จะเข้าถึงเค่งนั้นเพิ่มมากขึ้น จะพบได้ว่าเค่งที่ใช้วัสดุจากท่อพลาสติกมีราคาถูกและทนทานกว่าไม้ ซึ่งได้แสดงให้เห็นว่าเกิดขึ้นจากการปรับเปลี่ยนทางสังคม

ภาพประกอบที่ 3 ภาพเปรียบเทียบเค่งหรือแคนม้ง ที่ใช้ไม้ไผ่กับท่อพลาสติก
พบในบ้านป่าไผ่ เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์

ก่อนเสียงเค้งที่กำลังจะหายไป

ไม่มีใครในหมู่บ้านและคนอื่นนิยมแล้ว เสียงเค้งมันเริ่มจะหายไป ผมอยากให้เสียงเค้งยังคงดังต่อไป (เจอหม่อง แซ่เท้า, สัมภาษณ์, 14 พฤศจิกายน 2563) ระหว่างที่พูดคุยถึงลักษณะทางดนตรีของเค้ง เจอหม่องได้กล่าวขึ้นบ่งบอกถึงอารมณ์ ความรู้สึกที่ท่วงไต่ต่อวัฒนธรรมดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง จากนั้นเมื่อพูดคุยถึงข้อห้าม ข้อจำกัดทางจารีตประเพณีเดิมที่มีต่อการสืบทอดและบรรเลงเค้ง เจอหม่อง แซ่เท้า (สัมภาษณ์, 14 พฤศจิกายน 2563) ยังกล่าวว่าไม่ว่าจะเป็นเพศชายหรือเพศหญิง ไม่ว่าจะเชื้อชาติไหน ผมก็มีใจที่อยากจะสอน แก่ออยากให้เสียงเค้งนั้นดังต่อไป

สมัยก่อนชาวมังเขาส่งเปาเค้ง ถ้าใครเปาเค้งไม่ได้จะถือว่าไม่ใช่ชาวมังสมัยผมยังหนุ่มคนไหนเปาเค้งไม่เก่ง เปาไม่เป็นก็จะได้เมียช้า แต่สมัยนี้เขาเจอกันง่าย วัยรุ่นพวกเขาก็ต้องไปทำงานในเมืองถึงยังทำไร้แถวบ้านแต่ก็ไม่ค่อยได้เปากันแล้ว โอกาสที่จะเล่นก็น้อยลงเหลือแค่งานศพของชาวมังที่จะได้เปาเค้งบางทีมีคนในหมู่บ้านอื่นมาตามไปเปาบ้างก็ดีใจ แต่ก็น้อยแล้ว (เจอหม่อง แซ่เท้า, สัมภาษณ์, 14 พฤศจิกายน 2563) เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่าวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมได้ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมด้านต่างๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์มังไม่เว้นแม้แต่ดนตรี

ภายใต้สังคมทุนนิยม เป้าประสงค์หลักในการสะสมทุนและแสวงหาผลกำไรได้สร้างเงื่อนไขสำคัญคือ การกำหนดเวลา ซึ่งได้เกิดการกำหนดเวลาทำงานขึ้นมามีนัยยะของมนุษย์ที่ถูกเวลาควบคุม และสร้างประสิทธิภาพใต้เงื่อนไขเวลาที่จำกัดตัวอย่างรูปธรรมคือ การกำหนดเวลาเนวยาวของชีวิตที่พึงประสงค์ เช่น วัยก่อนทำงาน มีหน้าที่เรียนและฝึกฝนวิชาชีพเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงาน วัยทำงานต้องทำงานให้หนักเพื่อให้ได้ชีวิตที่ดี เพื่อชีวิตที่ดีหลังวัยทำงาน (ษัษฐรัมย์ ธรรมบุษดี, 2561: 39-41) รัฐได้มีบทบาทสำคัญในการควบคุมสังคมผ่านสถาบันของรัฐ การกำหนดวงเงื่อนไขจากรัฐได้สร้างเงื่อนไขให้อำนาจทุนและสร้างกลไกตลาด เช่น กลไกตลาดผลักดันให้คนที่มีความรู้ที่สูงสามารถทำงานเพื่อได้รับค่าตอบแทนที่สูงและมั่นคงทางสภาพเศรษฐกิจในตลาดแรงงานตลอดจนมีคุณภาพชีวิตที่ดี เพราะฉะนั้นในสังคมทุนนิยมจำเป็นต้องทำงานหนักเข้าสู่ระบบกั๊ยม เพื่อให้ได้คุณภาพชีวิตที่ดีกว่า

ดนตรีพื้นบ้านจะเกิดขึ้นและพัฒนาในสังคมเกษตรกรรมที่มีลักษณะเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตัวเองได้ (self-sufficiency) สภาพสังคม จะไม่ใช่สังคมที่อยู่อย่างโดดเดี่ยวหรือแยกออกจากสังคมอื่น ขบวนการถ่ายทอดศิลปะ ดนตรี จะอาศัยการบอกด้วยปาก และจดจำเป็นหลัก ลักษณะที่กล่าวมาแล้วเป็นเพียงการสะท้อน ภาพของดนตรีพื้นบ้านโดยอาศัยบริบททางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม (เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี, 2561: 148-149) เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากสังคมเกษตรกรรมเข้าสู่สังคมทุนนิยม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ รวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ปัจจัยสำคัญของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเมื่อสังคมเกษตรกรรมที่ใช้การแลกเปลี่ยนสิ่งของกันและกัน ได้ถูกเปลี่ยนมาเป็นการใช้เงินตราในการแลกเปลี่ยน จนกระทั่งการสะสมทุนและการเป็นหนี้จากการสะสมทุน อาทิ บัตรเครดิต สินเชื่อเพื่อซื้อปัจจัยต่างๆ ในชีวิตประจำวัน การรักษาพยาบาล เป็นต้น และด้วยสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้บีบบังคับเป็นกลไกให้ชาวกลุ่มชาติพันธุ์ได้เข้าไปสู่ระบบของการทำงานในระบบทุนนิยม เช่น การเข้าไปเป็นพนักงานโรงงาน ขยายตลาดกินแบ่งรัฐบาล พนักงานขับรถ ฯลฯ ซึ่งเป็นผลพวงจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมเกษตรกรรมเข้าสู่ยุคทุนนิยม

บทความฉบับนี้ผู้เขียนได้ชวนชี้ให้เห็นถึงปัจจัยสำคัญของวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปจากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมทุนนิยม ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อ การสืบทอด และการรักษาวัฒนธรรมดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ระบบวันเวลาจากราชการได้เข้ามากำหนดเวลาชีวิตของทุกๆ คนในรัฐชาติ วันปีใหม่ที่ไม่หยุดตรงกับวันปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์ เวลาทำงานที่ต้องถูกกำหนดจากราชการ เวลาในชีวิตประจำวัน เงื่อนไขของเวลาได้ทำให้วิถีชีวิตของทุกคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไป

สรุป

เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนแปลงไป บริบททางสังคมก็ย่อมเปลี่ยนแปลงไป มนุษยชาติจึงได้เรียนรู้และปรับตัวเพื่อรักษาวัฒนธรรมและชีวิตให้ดำเนินต่อไป เป็นธรรมดาที่สิ่งใดก็ตามที่อ่อนแรงลงย่อมถูกเข้ามาแทนที่ด้วยสิ่งที่แข็งแกร่งกว่า ชาวกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง รวมถึงดนตรีม้งก็เช่นกัน ย่อมมีการปรับเปลี่ยน สืบทอด เพื่อให้เสียงของดนตรีม้งที่เปรียบเสมือนลมหายใจของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งนั้นยังคงอยู่สืบไป

มันเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีดนตรีที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของตนเองอย่างชัดเจน และมีประวัติศาสตร์อย่างยาวนาน งานศึกษาของนิรุตร์ แก้วหล้า (2562: 22) อธิบายไว้ว่า “เค่ง” (Qeel) หรือแคนม้ง เป็นเครื่องดนตรีชิ้นสูงของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เป็นเครื่องดนตรีที่อยู่ในตระกูลเครื่องลมประเภทที่มีท่อเสียง (Aerophones) ภายในท่อมัลลินเป็นเครื่องดนตรีของชาวม้ง มีความเชื่อว่าจะสามารถใช้ติดต่อสื่อสารกับวิญญาณได้ เค่งถูกใช้เพื่อความบันเทิงบรรเลงเนื่องในโอกาสพิเศษแสดงถึงความชื่นชมยินดี อวยพร เพื่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้มาเยือนและเจ้าบ้าน นอกจากนี้เค่งยังเป็นเครื่องดนตรีที่มีบทบาทสำคัญต่อพิธีศพ เปรียบเสมือนเป็นสัญลักษณ์ของการสื่อสารระหว่างวิญญาณกับโลกหลังความตาย ชาวม้งเชื่อว่าเสียงเค่งจะนำดวงวิญญาณของผู้ตายไปสู่ภพภูมิที่ดี

เมื่อเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ สังคมนิยมได้ทำให้เกิดการพัฒนาของเทคโนโลยีทางการสื่อสาร ซึ่งทำให้เกิดพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้คนสามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างสะดวกมากยิ่งขึ้น หรือรับฟังข่าวสารจากที่อื่นทั่วโลก ส่งผลให้เกิดการรับเอาวัฒนธรรมจากชาติอื่น วัฒนธรรมอื่น รวมถึงการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ทั้งการเข้าไปทำงานในเมือง การปรับเปลี่ยนอาชีพ ตลอดจนวัฒนธรรมดนตรีของม้งก็ยังได้เกิดการปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลา เห็นได้จากลักษณะทางกายภาพเค่งหรือแคนม้ง โดยได้มีการพัฒนาจากการใช้ไม้ไผ่เป็นส่วนประกอบหลัก ได้มีการนำท่อพลาสติกมาเป็นส่วนประกอบหลัก ในการสร้างเครื่องดนตรีที่เรียกว่าเค่ง ซึ่งถือเป็นเครื่องดนตรีชิ้นสูงและเปรียบเสมือนเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อเจอหม่อง แซ่เท้าและชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์ คณาจารย์ นักวิชาการ ที่ได้ให้คำแนะนำคำปรึกษา จนทำให้ผู้เขียนสามารถผลิตงานบทความวิชาการฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ตลอดจนกราบขอบพระคุณบุพการีทั้งสองท่านที่ได้ให้การสนับสนุนมาโดยตลอด ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจ ตลอดจนสร้างพื้นที่ทางความรู้ให้เกิดการปะทะและแลกเปลี่ยนความรู้ ทั้งพื้นที่สาธารณะและแวดวงวิชาการต่อไป เพื่อให้เกิดการติดต่อ วิชาการวิจารณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อไปในแวดวงวิชาการ

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี. (2560). การเปลี่ยนแปลงทางดนตรี. ขอนแก่น: โรงพิมพ์
แอนนาออฟเซต.
- _____. (2561). ประชุมบทความวิชาการดนตรี 60 ปี
รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี. ขอนแก่น: โรงพิมพ์แอนนา
ออฟเซต.
- วิชญพงศ์ อินทร์แก้ว. (2563). รสนิยมทางดนตรี: การศึกษาความสุขและ
ความหวังในระบอบทุนนิยม ผ่านมานุษยวิทยาดนตรี. วารสารดนตรี
บ้านสมเด็จเจ้า, 2(1), 135-149.
- นิรุตร์ แก้วหล้า. (2562). เเค่ง ดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง. วารสารวัฒนธรรม,
58(3), 20-27.
- ประสิทธิ์ สิปรีชา และสุภางค์ จันทวานิช. (2554). มังลาวในประเทศไทย:
นโยบายและการดำเนินการของภาครัฐไทย (2518-2552).
กรุงเทพฯ : กรมกิจการชายแดนทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย.
- ชัยธรรมย์ ธรรมบุษดี. (2561). ความหมายที่ปลายสายรุ้ง: กระบวนการพัฒนา
ความมั่นคงของมนุษย์ในประเทศรัฐสวัสดิการได้วิกฤติเสรีนิยมใหม่.
นนทบุรี: นิติธรรมการพิมพ์.
- องค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์. (2553).
หมู่บ้านวัฒนธรรมชาวเขากบ้านเข็ก
น้อย. สืบค้น 18 พฤษภาคม 2563, จาก <http://www.kheknoi.go.th>.
- Appadurai, Arjun. (2008). Disjuncture and Difference in the Global
Cultural Economy. The
Anthropology of Globalization: A Reader. 2, 47-65.
- สัมภาษณ์
เจอหม่อง แซ่เท้า. (14 พฤศจิกายน พ.ศ.2563). สัมภาษณ์. บ้านป่าไผ่ เขาค้อ
จ.เพชรบูรณ์.

